

І. В. Кравцова,
к. е. н., ст. викл., Донецький державний університет Управління
Ю. Ю. Ткаченко,
студентка гр. ІД-10-1, Донецький державний університет Управління

ЗАХОДИ ВДОСКОНАЛЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФОНДОВОГО РИНКУ УКРАЇНИ

I. Kravstova,
k.e.s., s.l., Donetsk State University of Management
J. Tkachenko,
student, IA-10-1, Donetsk State University of Management

MEASURES TO IMPROVE THE FUNCTIONING OF THE STOCK MARKET IN UKRAINE

У статті визначено поняття "фондового ринку", проаналізовано динаміку показників розвитку фондового ринку України, серед яких співвідношення капіталізації лістингових компаній до рівня ВВП країни, залучення інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку, обсяг торгів на фондовому ринку, встановлено проблеми його функціонування та причини, що призвели до теперішнього рівня розвитку ринку цінних паперів, і визначено заходи вирішення для кожної проблеми окремо та шляхи поліпшення сучасної ситуації на ринку цінних паперів України.

The article defined the term "stock market", analyzed the dynamics of indicators of stock market development in Ukraine, including the ratio of capitalization of listed companies to the level of the country's GDP, investments in the Ukrainian economy through capital market instruments, trading volume on the stock market, some problems were the reasons for its operation and that led to the present level of development of the securities market, and identify measures for solving each problem individually, and ways to improve the current situation on the Ukrainian securities market.

Ключові слова: фондовий ринок, рівень капіталізації, цінні папери, професійні учасники фондового ринку, інвестиційний капітал.

Key words: stock market, capitalization level, securities, professional stock market participants, investment capital.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Фондовий ринок — це своєрідне віддзеркалення ділової активності держави (внутрішнього економічного країни). Національний фондовий ринок української держави на даний момент не може забезпечити виконання свого основного завдання, а саме: мобілізації грошових коштів задля інвестування в інноваційний напрям та інші довгострокові економічні проекти. Великі ризики на цьому ринку пов'язані з недоліками законодавчої бази щодо захисту прав інвесторів при інвестуванні грошових коштів у цінні папери, з порушеннями прав акціонерів, неефективною дивідендною політикою, зосередженням торговців на неорганізованому, в основному, ринку, на якому діють непрозорі правила торгівлі тощо.

Тема вдосконалення фондового ринку України залишається актуальною, що обумовлене значимістю розвитку національного фондового ринку України з метою акумуляції тимчасово вільних грошових засобів та їх інвестування у реальний сектор економіки.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Дослідженням функціонування фондового ринку, проблемних аспектів існування цього ринку та розробкою методів рішення цих проблем займалися такі вчені: О.І. Барановський, В.О. Поворозник [4], О.В. Собакевич [3], В.М. Шелудько та ін.

МЕТА СТАТТІ

Мета статті — аналіз динаміки показників розвитку фондового ринку України, вивчення проблем його функціонування та визначення заходів вирішення цих проблем.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Ринок цінних паперів є частиною ринку капіталів, суть якої полягає у здійсненні емісії, купівлі і продажу цінних паперів [1]. Прозорий та ліквідний ринок цінних паперів повинен сприяти забезпеченню конкурентоспроможності національної економіки України через акумуляцію і перерозподіл інвестиційних коштів, утворення ефективної системи захисту прав та інтересів інвесторів, формування коректної ринкової вартості підприємств, індикації загального стану економіки для всіх суб'єктів господарювання, стимулювання розвитку системи недержавного пенсійного забезпечення, мобілізація коштів для покриття бюджетного дефіциту, фінансування державних та місцевих цільових програм розвитку [4].

Протягом останніх років динаміка показників розвитку економіки України, а також й фондового ринку, говорить про позитивні тенденції цього розвитку. Головними позитивними змінами є зростання співвідношення капіталізації до ВВП, залучення інвестицій, ріст обсягу торгів та ін. [1].

Останнім часом не припинялись тенденції росту обсягу торгів на фондовому ринку. Цей показник у 2012 році становив 2 530,87 млрд грн., що на 359,77 млрд грн. перевищує обсяг виконаних договорів у 2011 році. В той час темпи росту ринку цінних паперів були більш прогресивними порівняно з ВВП: обсяг торгів на фондовому ринку більше показника ВВП держави майже у два рази. Це говорить про неспинний розвиток національної економіки в цілому і розвиток ринку цінних паперів зокрема та великі темпи цього поступу.

Розвиток фондового ринку та національної фінансової системи загалом характеризується за допомогою такого показника, як співвідношення капіталізації лістингових компаній до

рівня ВВП країни. При аналізі динаміки даного показника в Україні, починаючи з 2008 року, коли він склав 9,0%, то варто звернути увагу на те, що зросла ця цифра до 13,7%. Станом на кінець 2012 року він становив 19,66%. В 2012 році рівень капіталізації помірно зростає, що, насамперед пов'язано із збільшенням кількості цінних паперів емітентів, які пройшли процедуру лістингу [2].

Такий показник, як обсяг залучених інвестицій в економіку України через інструменти фондового ринку за результатами 2012 року склав 67,23 млрд грн. Цей показник останніми роками залишається стабільним [1].

Але, не дивлячись на все вищевикладене, на фондовому ринку існує ряд проблем, що стосуються різних напрямів його функціонування:

1. Збільшення прозорості, ліквідності, капіталізації ринку цінних паперів.

Фондовий ринок України характеризується низьким рівнем капіталізації, що не сприяє виконанню ним основної функції, пов'язаної з задоволенням потреб підприємств та бюджетів різних рівнів у довгострокових фінансових ресурсах та задоволенням потреб інвесторів у розміщенні ними інвестиційного капіталу [3]. Надто низьким залишається рівень прозорості фондового ринку. Інформація, яка розкривається учасниками ринку про свою діяльність, не завжди є достатньою, актуальною та об'єктивною.

Основною проблемою ринку боргових цінних паперів є відсутність ефективного механізму захисту прав інвесторів, складність процедур реструктуризації. Недосконале державне законодавче регулювання та недостатній розвиток ринків базових інструментів призвели до фактичної відсутності ринку похідних цінних паперів.

Існуюча система допуску цінних паперів іноземних емітентів для обігу на території України та дозволу на обіг цінних паперів українських емітентів за кордоном не дає повною мірою реалізувати інвестиційний потенціал українських підприємств та залучити на вітчизняний фондовий ринок інвестиційно привабливі інструменти з іноземних ринків капіталу [4].

Можна виділити наступні заходи вирішення вищеперерахованих проблем: суттєве розширення пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками; підвищення інформаційної прозорості фондового ринку; сприяння розвитку та становленню потужних національних інституційних інвесторів, стимулювання участі роздрібних та іноземних інвесторів на фондовому ринку.

2. Вдосконалення та забезпечення ефективного функціонування ринкової інфраструктури.

Найбільшою проблемою українського фондового ринку є невиконання біржовим ринком своєї основної задачі, а саме визначення справедливих цін фінансових інструментів. Недостатня взаємодія регульованих ринків з депозитарною системою України та відсутність механізмів повноцінного клірингу створюють труднощі як для учасників ринків, так і для держави загалом [2].

Для фондового ринку України характерною є надмірна кількість професійних учасників. Цьому причиною є відносно низькі "бар'єри" для отримання відповідної ліцензії. Наслідком є те, що значна кількість торговців цінними паперами протягом певного періоду не займаються професійною діяльністю, не проводять будь-яких операцій з цінними паперами.

Задля вирішення цих нюансів можливі наступні заходи: підвищення вимог до професійних учасників ринку цінних паперів й якості послуг, що вони надають; модернізація української депозитарної системи, створення ефективного системи клірингу та розрахунків за договорами щодо цінних паперів та консолідація біржової системи фондового ринку [2].

3. Вдосконалення регулювання та нагляду за діяльністю фондового ринку.

На сьогоднішній день вже стало звичайним недобросовісне і неналежне здійснення окремими учасниками їх професійної діяльності на фондовому ринку, що надає інвестиційному іміджу держави дуже негативного забарвлення та є перешко-

дою на шляху формування цивілізованого економічного середовища. Також більшість СРО свої зусилля спрямовують на лобювання інтересів своїх членів — професійних учасників ринку цінних паперів. В той же час кількісний ріст та якісне удосконалення цього ринку обумовлюють необхідність залучення потенціалу СРО для розвитку належного рівня саморегулювання. Необхідним є:

— вдосконалення механізмів регулювання ринку цінних паперів;

— посилення повноважень та відповідальності регуляторів;

— удосконалення порядку саморегулювання на цьому ринку [3].

4. Стимулювання розвитку українського фондового ринку за допомогою валютних та податкових важелів.

Низька конкурентоздатність українського фондового ринку вимагає збільшення обсягів податкового та валютного стимулювання покращення інфраструктури ринку цінних паперів, діяльності професійних учасників фондового ринку, операцій з цінними паперами й доходів за цими операціями.

Завдання, що стоять перед регулюючими органами на шляху подолання проблем цього напрямку: вдосконалення режиму регулювання операцій з цінними паперами та фінансовими інструментами за допомогою валютних важелів та формування сприятливого податкового клімату для діяльності учасників ринку цінних паперів [2].

ВИСНОВКИ

Таким чином, можна зробити висновок, що у сучасних умовах глобалізації трансформацію національної економіки України гальмує низько розвинений фондовий ринок, який, як виявлялося, є неспроможним до забезпечення формування повноцінних ринкових механізмів, що обумовлено цілою низкою загроз та проблем, що постали перед функціонуванням фондового ринку на сучасному рівні розвитку економіки країни.

Тож узагальнені в роботі заходи щодо вдосконалення функціонування фондового ринку є необхідною складовою подальшого ефективного розвитку національної економіки.

Література:

1. Національна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/info>
2. Програма розвитку фондового ринку на 2011—2015 роки [Електронний ресурс]. — Режим доступу: www.ufin.com.ua/konceptia/011.doc?
3. Собакевич О.В. Розвиток фондового ринку України як чинник підвищення рівня економічної безпеки держави. Автореф. дис. канд. ек. наук.: спец. 21.04.01 / О.В. Собакевич / Національний інститут проблем міжнародної безпеки при РНБО України. — К., 2008. — 28 с.
4. Поворозник В.О. Фондовий ринок України на сучасному етапі: проблеми та шляхи їх вирішення / В.О. Поворозник. / Стратегічні пріоритети. — № 1 (2), 2007. — С. 127—132.

References:

1. National Commission on Securities and Stock Market (2012), "Information on the stock market of Ukraine", available at: <http://www.nssmc.gov.ua/fund/info> (Accessed 10 November 2013).
2. Information-analytical portal of Ukrainian Financial Development Agency (2011), "Program of the stock market in 2011—2015 years", available at: www.ufin.com.ua/konceptia/011.doc? (Accessed 1 November 2013).
3. Sobakevich, O. (2008), "The development of the stock market of Ukraine as a factor increasing the level of economic security", Ph.D. economic sciences, National Institute of International Security Ukraine, Kyiv, Ukraine.
4. Povoroznik, V.A. (2007), "The stock market at present Ukraine: problems and solutions", Strategic Priorities, vol. 1 (2), pp. 127—132.

Стаття надійшла до редакції 15.12.2013 р.